

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	30 Gorffennaf 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cynghorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau, Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Y Wybodaeth Ddiweddaraf am y Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2025/26 – 2027/28.

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2025/26 – 2027/28.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. Mae'r adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cabinet am y

- strategaeth gyllidebol arfaethedig ar gyfer gosod y gyllideb ar gyfer 2025/26 fel y nodir yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig (SATC)
- rhagamcanion ariannol ar gyfer y cyfnod 3 blynedd 2025/26 i 2027/28 yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) lefel uchel.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Bod y Cabinet yn ystyried yr adborth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Pwyllgor Craffu Perfformiad sydd wedi'i gynnwys yn Atodiad 1.

3.2. Bod y Cabinet yn cymeradwyo'r SATC a'r CATC sydd wedi'u cynnwys yn Atodiadau 2 a 3, yn cynnwys defnyddio'r cronfeydd wrth gefn fel yr amlinellwyd yn 4.6.

4. Manylion yr adroddiad

4.1. Mae'r Cabinet wedi cytuno i dderbyn diweddariadau rheolaidd o SATC a CATC 2025/26 – 2027/28 drwy gydol y flwyddyn. Cafodd yr iteriad cyntaf ei ystyried gan y Cabinet ym mis Ebrill. Mae'r un fersiwn o'r SATC a'r CATC wedi'u hystyried gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Pwyllgor Craffu Perfformiad ac mae crynodeb o'r adborth gan y ddau bwyllgor wedi'i restru yn Atodiad 1.

Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig 2025/26 – 2027/28 – Atodiadau 2 a 3

- 4.2. Mae Atodiad 2 yn nodi'r rhagamcanion cyllideb cyfredol ar gyfer 2025/26 – 2027/28 ynghyd â'r tybiaethau sy'n sail i'r rhagamcanion. Ar y cam hwn ym mhroses y gyllideb mae'r CATC yn dangos amcangyfrifon eang o bwysau hysbys ynghyd ag effaith cynnydd a amcangyfrifir yn Nhreth y Cyngor a chyllid gan Lywodraeth Cymru. Mae'r tabl yn cynnwys ystod o ragdybiaethau i ddarparu amcangyfrifon isel, canolig ac uchel o gostau ar gyfer pob pwysau, gan ddangos ansicrwydd y ffigurau a faint o waith sydd angen ei wneud o hyd i fireinio'r rhagamcanion hyn.
- 4.3. Atodiad 3 yw'r SATC sy'n nodi dull strategol y Cyngor o reoli ei gyllid ac yn amlinellu rhai o'r problemau ariannol a fydd yn wynebu'r Cyngor dros y tair blynedd nesaf.
- 4.4. Dyma ail iteriad y dogfennau hyn ac mae wedi'i lunio gyda'r data a'r wybodaeth oedd ar gael ar ddechrau mis Gorffennaf 2024. Bydd y dogfennau hyn yn destun mireinio pellach, yn cynnwys diweddariadau ar ffrydiau gwaith amrywiol, wrth i flwyddyn ariannol 2024/25 fynd yn ei blaen.
- 4.5. Mae'r Cyngor wedi wynebu her ariannol sylweddol wrth bennu ei gyllideb ar gyfer 2024/25, a fydd yn parhau yn y tymor canolig. Mae hyn oherwydd cyfuniad o ddiffyg cynnydd mewn cyllid gan Lywodraeth Cymru (rhagdybiaeth weithredol), effaith barhaus chwyddiant a chynnydd yn y galw am wasanaethau, yn ogystal â chymhlethdod yr angen amdanynt. Ni ddylid diystyru maint yr her ariannol sy'n wynebu'r Cyngor. Y pwyntiau allweddol yw:
- Mae'n anodd rhagweld y pwysau ond ar hyn o bryd maent yn amrywio o £12 miliwn i £24 miliwn yn 2025/26 gydag ystod ganolig o £18 miliwn. Rhagwelir ystodau tebyg ar gyfer 2026/27 a 2027/28.

- Ni roddodd setliad cyllid 2024/25 gan Lywodraeth Cymru unrhyw arwydd o gyllid yn y dyfodol fel y mae wedi'i wneud yn y blynyddoedd diwethaf. Mae cyllid yn y dyfodol o fewn y CATC yn seiliedig ar asesiadau gan Ddadansoddi Cyllid Cymru, gyda gostyngiadau ychydig yn negyddol yn absenoldeb unrhyw beth arall.
- Mae'r rhagdybiaethau a wneir ynghylch codiadau Treth y Cyngor yn amrywio o 6% - 12% ar gyfer 2025/26 a chyfartaledd hirdymor o 5.5% wedi hynny ar gyfer y ddwy flynedd. Mae'n bwysig nodi nad oes unrhyw benderfyniad wedi ei wneud eto. Mae rhagdybiaeth ganolig o gynnydd yn Nhref y Cyngor o 9% ar gyfer 2025/26 yn rhoi £6.8 miliwn ychwanegol. Fodd bynnag, dim ond mynd i'r afael â thraean o'r bwlch ariannu y mae hyn, mae'r bwlch sy'n weddill yn sylweddol ar £12 miliwn. Bydd trafodaethau aelodau o ran lefel Treth y Cyngor yn cael eu cynnal yn yr hydref.
- Dylai'r Cyngor fod yn bwriadu cymryd camau i leihau'r gwariant net rhagamcanol o tua £18 miliwn yn 2025/26 i bennu cyllideb gytbwys. Mae hynny'n gostwng i tua £12 miliwn pe bai cynnydd o tua 9% yn Nhref y Cyngor yn cael ei gefnogi.

4.6. Mae newidiadau a wnaed i'r SATC wedi'u nodi'n felyn yn Atodiad 3 er hwylustod y Cabinet ac wedi'u crynhoi isod;

- Mae'r rhagdybiaethau o ran amseriad gweithredu strwythur cyflogau a graddio newydd wedi'i wthio'n ôl yn unol ag ymrwymadau a wnaed yng nghynnig terfynol y cyflogwyr o ran dyfarniad cyflog 2024/25. Mae hyn wedi'i adlewyrchu yn y CATC.
- Risgiau – diweddariadau ar ddyfarniadau cyflog a diwygiadau i Dreth y Cyngor.
- Adran Gostyngiadau yn y Gyllideb, Arbedion ac Effeithlonrwydd – mae'r naratif wedi bod yn destun mireinio pellach.
- Adran Drawsnewid – wedi'i ddiweddarau yn unol â datblygu'r rhaglen drawsnewid.
- Cyflwyno adran gyfalaf.
- Adolygu a diweddarau'r adran Cronfeydd Wrth Gefn a Balansau. Mae hyn yn cynnwys nodi 3 cronfa wrth gefn corfforaethol sy'n dod i gyfanswm o £290 mil nad oes eu hangen mwyach ar gyfer y diben gwreiddiol sydd wedi'i neilltuo,

gyda'r argymhelliad i drosglwyddo i gronfa wrth gefn corfforaethol i ysgogi cyllid ar gyfer prosiectau trawsnewid.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

5.1. Mae rheoli cyllidebau'r Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd arni yn gosod y sail ar gyfer gweithgarwch ym mhob maes. Mae'r cynigion hyn yn cynnwys dyraniadau i ddal i gefnogi blaenoriaethau corfforaethol a gwasanaeth.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Fel y nodir yn yr adroddiadau cyllideb hyd yma ar gyfer 2025/26. Bydd goblygiadau ariannol a goblygiadau eraill ar gyfer cyllidebau yn y dyfodol yn dod yn gliriach wrth i ni symud strategaeth y gyllideb yn ei blaen.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Cwblhawyd Asesiad o Effaith ar Les ar gyfer pob cynnig arbedion mawr wrth bennu cyllideb 2024/25. Cafodd pob asesiad eu coladu a'u hadolygu gan swyddogion cynllunio strategol a pherfformiad. Bydd hyn yn amlygu unrhyw themâu a phatrymau sy'n dod i'r amlwg ac yn rhoi diweddariadau rheolaidd ar yr effaith gyfanredol mewn perthynas â phob un o'r nodau lles. Bydd hefyd yn edrych ar p'un a oedd yr arbedion yn effeithio'n anghymesur ar unrhyw grŵp gwarchodedig penodol. Cafodd y rhain eu coladu i ffurfio Asesiad o Effaith ar Les cyffredinol o'r mesurau gostyngiad cyfunol yn y gyllideb.

7.2. Caiff proses debyg ei rhoi ar waith wrth bennu cyllideb 2025/26.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Mae Cynllun Cyfathrebu wedi'i ddatblygu ar gyfer y gyllideb er mwyn sicrhau yr ymgynghorir â'r grwpiau canlynol ar yr adegau priodol: Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Tîm Arwain Strategol, y Cabinet, Arweinwyr Grŵp, holl Aelodau'r Cyngor, y Fforwm Cyllidebau Ysgolion, Undebau Llafur, ein gweithwyr, busnesau lleol a'n trigolion.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Mae'r Cyngor, ynghyd â chynghorau eraill yng Nghymru yn wynebu heriau ariannol digynsail. Nod y SATC yw sicrhau bod y Cyngor yn cyflwyno cyllidebau cytbwys yn y dyfodol. Bydd nodi'r rhagamcanion a'r strategaeth yn yr adroddiad hwn yn helpu i sicrhau bod y Cyngor yn meddu ar wybodaeth gyflawn ac yn barod i bennu cyllideb yn ystod y cyfnod heriol hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae'r broses gyllidebol ynddi ei hun yn ddull o reoli risg, gyda'r nod o nodi cynigion ar gyfer y gyllideb, eu hasesu a'u cymeradwyo mewn ffordd drefnus a phrydlon. Byddai methu â chytuno ar y cynigion hyn heb gynnig cynigion posibl eraill, yn peryglu cyflawni cyllideb gytbwys ar gyfer 2025/26.

10.2. Mae adran fanwl ar risg wedi'i chynnwys yn y SATC yn Atodiad 3.

10.3. Fel yr amlygwyd yn flaenorol, mae risgiau o ran capasiti'r tîm Cyllid y mae angen i Aelodau fod yn ymwybodol ohonynt. Mae'r tîm wedi bod yn gweithio gydag Archwilio Cymru ar yr archwiliad o gyfrifon 2022/23, a hefyd ar gau cyfrifon 2023/24. Fel arfer mae capasiti cyfyngedig iawn ar gyfer unrhyw beth arall heblaw cau'r cyfrifon yn ystod mis Ebrill a mis Mai. Eleni fodd bynnag, roedd system ariannol newydd yn cael ei chyflwyno o 1 Ebrill, sydd wedi ychwanegu pwysau. Yn yr un modd â chyflwyno unrhyw system newydd sy'n effeithio ar gannoedd o ddefnyddwyr ar draws ein holl systemau ariannol, bydd rhywfaint o aflonyddwch cyn i bethau setlo.

10.4. Mae diweddariadau cyllid misol o'r flwyddyn ariannol newydd fel arfer yn weithredol erbyn mis Mehefin. Er bod cynnydd da wedi'i wneud o ran datblygu system awtomatig i fonitro'r gyllideb drwy'r system newydd, ni fydd ar waith tan fis Medi. Mae hyn yn peri risg i'r Cyngor oherwydd na all adrodd yn llawn ar y gwariant a ragwelir yn erbyn y gyllideb yn ystod ychydig fisoedd cyntaf y flwyddyn ariannol. Er mwyn lliniaru'r risg, mae'r tîm cyllid yn adolygu'r cyllidebau â llaw, gan ganolbwyntio ar feysydd risg uchel, i ddiweddarau'r Cabinet ar feysydd lle mae risg sylweddol o orwariant ac maent wedi gweithio gyda'r holl Benaethiaid Gwasanaeth i ddiweddarau'r traciwr arbedion.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. Dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.